

Áaimo Ataárainne

12

Îtogo Abaramma Aáyaraiye

¹ Yawe Îtogo Abaramtaba téna, “Enamááqqa, ení wayukagara, enaponi wayukagara yuwéya kemó emmó arátenna mararaqa wao.

² Kemá emma mamá ení márúqqa anómma aurakeqa emmá atimua uyakanune. Ení awîqqa mama anóni ona, abo emá yeráwápímmá atimuka inone.

³ Náyumo atimuqó uyakainomma kemá atimu umayike, abo náyumo taiáimo umakaiyamma kemá taiáima umayikanune. Abo máte kayuka mamárábímmá ekáké kemá atimuqá umayikanune.”

⁴ Abaramma tébéniqa tenikara móra tiyapa (75) auqa keena, Yawe Îtogo timamiteni-umá Abaramma Áráni maruqa yuwéna witana Rotima Abaramte uraiye.

⁵ Abaram wení áanáqqa Táraigara, wení ábákoni áanine,* máten-otamo yemó aikumarakaraq abo Árániquo aikuyikara mayai wayukagaraq yiwiqmena Keinen mararaq marena uraiye. Abo yeráwáqá mareta Keinen koyarae.

⁶ Mikánábímá Keinen marabimma wayuka maawata, Abaramya mareta Keinen marabi wéqéta Tekem maruqa anón tayaiپی Móre aukapa koyarae. ⁷ Yawe Îtogo Abaramka páquma weka téna, “Ení iyápórawaqa kemá ma-mará yimenune.” Miráitana, Abaramma Yawe Îtoga yaare mika tarouraiye.

---

* 12:5: Aran Abaramni abakowe

⁸ Mikákémmá, Abaramma maréna Beter aabaumo utai aitabaqa uraiye. Aabaumo kuperaibaqa Beteriye, aabaumo utaibaqa Ááiye. Mami kaya marukoni aukapimma wení yuwaiq-namma uraiye. Mika Abaramma Yawe Ítogoka yaare tarourena monoqá timakaraiye. ⁹ Abaramma mikáké kómarena Négébé wiwiuraiye.

Abaramma Páqyakana Ítipi Mainenaq Kukaiye

¹⁰ Mitupaa Keinen marabi koyaimmá aayawa maeuraiye, aayawagómá anónikeitaba, Abaramma maréna paaqyakanabi Ítipiq mainena kukaiye. ¹¹ Ítipiq wemá koyanekeena aanakomma Taraitaba tena, “Kemó aonau-nama emá kateko ínimmá maane. ¹² Ítipiq wayukama emmó aoneta, yerawáqá miráitinoe, ‘mami nínimmá wenánáre.’ teta yeráwáqá kemmá tikameta emmá paa-yuwaiya mainone. ¹³ Kemá wení amanaqune tinata, abo kema enauyawataba iraqoniqu matiketa tiyuwaiya enáitaba maeno.”

¹⁴ Aanibo Abaramma Ítipiqo witana, Ítipi wayuka wení aanaqa aonama aara-urane tirae. ¹⁵ Abo miráitana, Peroni anókayuka wemmá aonama aara-urane téta Peromma timamituweta awiqmeta Peroni naaupurae. ¹⁶ Mamin-initaba Peroma Abaramma iraqoni keuyakena anaégáráq awai típítípíráóqá, mémeraóqa, purumakakáwáqá, pááqya ótirawaqa kémórórawakaraq, mayai wayuka, aaragáráq waagaraq amikaiye.

¹⁷ Peroma Abaramni aanaqa mayai aitaba Yawe Ítogo tawi gari yuwaitana Perogara wení wayuka-annabi kukaiye. ¹⁸ Miráitana Peroma Abaramma áyarena tiraiye, “Emá nóra umatikano? Nóraitawa emá íma enánáre teq timatimikano? ¹⁹ Nóra-itawa emá wetaba ketímánáre tenara, ‘kemá awiqma ketínári urauno’? Abo íbeqa manna enánáqibo, awiqme kówao!” ²⁰ Abo Peroma

wení anó kayuka timayimitata yerawáqá Abaramma wakuyakawana wení anakara máten otakaraq kemayena kouraiye.

13

Abaramya Roti Óqkaqokaq Urááye

¹ Abo Abaram maréna Ítípíke Négíbi utaiye, wenánákara mátetataqo wemó makai-kara, abo Roti wete utaiye. ² Abaram anón otanaqa aukaiye, wanitibi wakara, yaugara.

³ Mi maruqa Négibikemma wemá maréna marutaba marutaba wéqéna Betel kaya (2) marukóni aukapi (Bétérikaraq Ái) emó-urai nakumorakaraq, yaaremo tarourai maruqa. ⁴ Abo mikáqá wemá Yawe Ítogoka monoqá tiyakaraiye.

⁵ Abo Roti Abaramtemo uréré-émaimma wegáraq, poiymma, wení nétuya yuwaiq-namma makaiye. ⁶ Abo yenákámó mi-mórábímmó maiyoyamma íma marago kanaraq umayikaraiye, yenákátí kurubi wákáwáqá anó powata íma mimorabi mae-waniq uráye. ⁷ Abo uniti áiqaimma Abaramte Rotini mayai wayukati aukapi páquraiye. Mi kánábímmá Kénánni wayukagaraq, Pérégít wayuka yeráwákáraraq mi marabi máqe-urae.

⁸ Abo Abaram Rotitaba tiráiyé, “Kerátámá moránaemuye, kerátátí aukapikaraq, kerátátí mayai kayukabimma, keta uniti áiqaimma íma ténátae. ⁹ Anó maranamma kerátáyábá paa-maiye. Miráipowaka kerátá ókaoka-óyúye. Emá ayáánepaq winaqá kemá ayáánu-rapaq wonune. Emó ayáánurapaqo winaqá, kemá ayáánepaq wonune.”

¹⁰ Roti múte aonama Yótén máte aruma nonárári-uráitana abo aonaraiye. Yawe Ítogoni yoka (Ítén yomma)

éna Ítípíq Naer arura itana aonama Yówa aukapa-yukaiye. (Minna-íma Yawe Ítogoma Totomkaraq Komoraqa yikamma tawitawa urai-tupae.) ¹¹ Abo Rotima wetábá mátemma Yotenni aruma auyatuwena abo maréna aabaumo utai ááyápáq uraiye. Mikáké kaya (2) naka kúyotoqo émáyámma yatáqma ókaokauraye. ¹² Abaram Kénánni marara maitana, abo Rotima aru marukarawa-koni aukapi Yóten arugomma Tótom waqoka mainena wení nétuya terinamma uraiye. ¹³ Totom wayuka anómma Yawe Ítogoka tawi aaima keeta kumiq aaima uyakarae.

¹⁴ Rotima ayuwéna Abarammo kégoimma, Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyé, “Múte auramma aonama áubáqá, anaaépaqa, aayánepaqa, aayánurapaqa, máte aukapaqa máánarakemma aonao. ¹⁵ Mi-máte márámó emó aonanna kemá, ení iyápórawakaraq emá ákapaq aménúne. ¹⁶ Kemá ení iyápó-anna mama taíbariq-ona maragoni káitora íyáta abo íma wayuka yorautinoe. ¹⁷ Kómare-keewe maragoni ayátákaraq wení awaraqa kemó íbeqo emmó amunna marama aonao.”

¹⁸ Miráitana Abaram wení netuya térínámmá yawítímena maréna Mamrini anó owak yarawakoni waqoka Íbáróni mainena uraiye. Mikaq Yawe Ítogoka yaare tarouraiye.

14

Abaramma Rótimma Mamá Ayukaiye

¹⁻⁹ Mi-kánábímmá tiyaakagaraq kaya (12) aukomma Kinirawakaraq yetí wayuka Ketoraomani aménápá maqeurammanibo tiyaakagaraq kaumo (13) auqo keimma yeráwáqá Ketoraomama aaiqa uyakaneta-urae. Móra-tiyapa (5) kinirawaqa yetí áái-wayukate yagarotareta

Títími arubi aikutae, (Mipimma karakébarai unokoni arubine). Tiyaakagaraq kayaté kayate aukomma (1) Ketoraomagaraq kinirawaqa kaumo (3) ano maruka kíniráwáté yagarotareta aaiqa-umá móra tiyapa kini-rawaqa kótárae, repaim kayuka Átíróti Kanaim-kene, Yutim kayuka Amkene, Imini kayuka Kíríatam arubikékáráq.

Orim kayuka Tiya aita marukake abo maréta yeráwáqá Eriparani kammáq-makoni awaba waqókáq áwátáq-urae. Mikákémó yemó yauwékámmá maréta tiyánepaq En-Mitiba yirae (mimaruqa íbeqa Katetire kete) abo yeráwáqá Áméréki kayukati máte-maragaraq abo mirauma Ámóri kayukamo Ayayona Tamaqo máqemamma yikama-táwitawa-urae.

Abo Tótómqo, Kómóraqo, Ámaqo, Yiboikaraq, Berati kinirawaqa yetí aiwayukate yakarotareta Títími arubi aaiqa yokauma yitauqa-yuqmeta yaurae, Érémqo, Koimiqo, Tinakaraq Éráti kinirawaqa aaiqa umáyikaneta, móra tiyapa (5) kinirawaqa kayaté-kayate (4) kinirawaqa umayikaneta.

Amurapema Tína waykatí kinie, Ariokima Éráti kayukati kinie, Ketoraoma Éréma kayukatí kinie, abo Titarima Kóimi kayukatí kinie, Mami káyáté-káyáté (4) kíniráwáqá maréta-wurae móra-tiyapa (5) kinirawaqa aaiqa umayikaneta. Mi kíniráwáqá, Berae Tótom kayukatí kinie, Timepae Yíboi kayukati kinie, abo Berae Yowa kayukatí kinie. ¹⁰ Títim arubimma ano kaaweq* maikaraoko óriq uraitana abo minnamo Tótomkaraq Kómóra kinirawaqo kówata mátemma péqmareta anubata-owata, abo yaaima wayukarawaqa kaaweq

---

* 14:10: kaaweq: kumayu káwéqá ammó awiqmakedamo atima óqtammo mammá-karapa kawere

maiqnobata metéqéta-ureta minnobaq pukae. ¹¹ Kayaté-kayate (4) kinirawaqa Tótómkara Kómóra kayukatí máte-otakaraq, máte-awaqa maméta kourae. ¹² Yeráwáqá Rotimma Abaramni anówaiko-powata wení ótakaraq wemma awíkae Tótom máqe-emaitata.

¹³ Móramo (1) peqmarena yiwaigomma, Íbaru naaqa Abaramma timamikaiye máte-naimo paqima. Mikánábímmá Abaram Mámrini anó owaka yarawakoni waqoka máqe-uraiye (Mamri Amori nare). Mámri aunabakarata kayaqá (2) yikaraiye, Etikorogaraq Ana. Mami kaumo (3) watanonnama Abaramte yakarotáráe. ¹⁴ Abo Abaramma wení anabaomma awíqma yetí anna-naka urae, mami-naimo keitena wemá kaumo ateretikaraq tiyaakagaraq eitiqa (318) aaiqa-iwayuka mátemma wení naupaqa páquramma yááyama aikutena, abo Téni waoka uréta yetí namuro kayaté-kayate (4) kinirawaqa wakae. ¹⁵ Noka-nawataqa Abaramma wení aai wayuka yaika-umá-yíkarena yíkaminena-itata kayaté-kayate (4) kinirawakaraq yetí aai wayuka péráwana Abaramma waqmena mirauma Ópa tiyánepaq aukapaq Támátikati koyarae. ¹⁶ Abaramma yauweqma máte notakaraq, Rotigaraq, wení ótakarate, aararaókaráq, yaimma wayukagaraq, yiwikaiye.

¹⁷ Abarammo aaiqo-umámo Ketoraomakaraq wetémo yakarotará kinirawaqa kégotamatuwaimma, Tótomuke kinigo Abaramma Taba arubi yiréna aonaraiye (minna kinirawati aruwe).

¹⁸ Miráitana Tárem kayukatí kinigo Metiterekimma aawakaraq wáénigaraq Abaramma mamá-ámíkaiye. Métítérékima uyátámaqma Ítgoni mono-naupaqa mayai-naare. ¹⁹ Métítéréki Abaramma atimuqá-uyakena tiraiye, “Uyátámaqma Ítogo maragará wîyomo taroqurai

Îtogo Abaramma iráqoni-uyakaniye. ²⁰ Amuramu-uyákao uyátámaqma Îtogoma noitababiyabo wemó aawaqna-ita abo aaiqo-umá ení namuro kótámakonna-aitaba.” Miráitana Abaramma máte-tatapikemma, móramora (1) máte-tiyaakabikemma Métítérékimma amikaiye.

²¹ Tótomke kinigo Abaramtaba tiráiyé, “Wayukarawaqa ketime mátetataqa etábá mayao”.

²² Abaramma anonna-uraiye, “Kemá uyátámaqma Yawe Îtogoka ketí tiyaamma tikaq maraune, wîyokaraq maramó taroq-urai Îtogoka abo kemá araimma-tiyakaune, ²³ Kemá íma-mórayataqa (1) ketábá mayánúne, íma móraqamma (1) keboqya tatagarare, kemá óta-naaqa aurakaune wemá timáti-kaiyaba. ²⁴ Kemá kimmora ketí aaiq wayukamo nátúwá nawaka kanararé-ténúne. Abo náwamo ketémo uraiyamma Ánamo, Étíkoragaraq Mamri paa yiyuwaiyata yeráwátí ótamma-máyátao.”

15

Îtogo Áatimá Abarámte Yarutaiye

¹ Aaiqa umá ánátatuwena Abaram yitana, Yawe Îtogo kainapaq wekác páquma tiráiyé. “Íma ikatí-uwo kemá ení weyure abo ení amuyataqa anón-uramma aménúne.”

² Miráitana Abaram téna, “Anómo uyátámamma Yawe Îtogo nóina emá timinónó kemá íma iyápó makaun-abowana Éréyáti Tamatikatike ketí máte notamma kemó makaunna mayáníye?” ³ Abo Abaram téna, “Emá íma iyápó timikanabowana ketí mayái naako ótamma abowání-iniye.”

⁴ Miráitana Yawe Îtogo Abaramtaba tiráiyé, “Minaaqa íma abowání inibo enarupiké ení iyápógo máte no-tama abowání iniye.” ⁵ Yawe Îtogo Abaramma awiq-mena máápa Abaramma yaubarena abo timámíkaiye,

“Mute aabayápáq wîyokarawaqa aonama abo yorautuo, kanarará yorautínónópo.” Abo wemá timámikaiye, “Ení iyápó-anna mirará-ínóe.”

⁶ Abaram Yawe Îtogotaba araine-tiyákáitana, mináítábá Îtogo Abaramtaba arupúnáre tiraiye.

⁷ Yawe Îtogo ókaraq Abaramtaba tiráiyee, “Kemá Yawe Îtogomo Úúqo Káritián-kayukabike mami mára áména abowání-ikaeteq awiqme-iraune.”

⁸ Abo Abaram ítaráiyee, “Anommo uyátámáqma Yawe Îtogo, kemá mami maramó araimma abowáníqo-onunna, naara-umá itéqa-óné-onuno?”

⁹ Yawe Îtogo anónná-uráiyee, “Nateqá purumakakaráq, mémekaraq, awai típítípkaráq mátemma kaummo (3) áúqó-uráiyamma mamé-iyoo. Óqa máágára, paaya numa mamé-iyoo.”

¹⁰ Abaram mimátémá maména wekaq-iráiyee, abo Abaramma máte kamma aukapike ataqma ókaoka-uráiyee. Numarátámá paa-yukaiye. ¹¹ Abo akikiráókómá arabéna kúmókumo mami áraq wákátábá itana Abaram yikamma wárewara-uráiyee.

¹² Minnámo aabaumo kuqperaitana Abaram púkímma-waguráitana mikákékámmá anó kumayuyatako wemmá yawaq-uyakaraiye. ¹³ Míkaq Yawe Îtogo Abaramka tiráiyee, “Ení iyápó-anna óq marabi namu-wayukara ínówe, mi-marabi kayukati kakobe maiyata kayaté-kayate antreti (400) auqa tai aaima-umáyikainowe. ¹⁴ Miráiyaq kemá mi káyúkámó kákóbérammo náyumo umáyikaiyamma meyámma ánná-yíménata abo mikákémmá ení iyápó-anna anó notakaraq mi márúqá yuwéta yawinowe. ¹⁵ Abo emá (Abaramtaba téna) amurámuyatapi ayátágana

matuwé emá púyínata abo utayákainowe. ¹⁶ Kayaté-kayate antareti (400) auqa yáwínata* ení iyápó-annama yauwéqme Kéinan yinowe mina Amoraiti kayukati kumi-aaimmo yemo-uramma íma ari-uráiyé.”

¹⁷ Minnámo aabaumo kupéráimma kumayuqá áúráitana Abaram aonaimma úmúpi iragó-tinibike irá-kamá yupayo-umáena kéqókéq wámmó Abarammo karama yáíka-umárái aukapi yáuraiye. ¹⁸ Mitáo Yawe Ítogo Abaramte aamá tima-yarutuwena mirá-tiráiyé, “Kemá Ítípíke nokómmá maréna Ípáráiti anoo nokaq mami mára ení iyápó-anna yiménúne, ¹⁹ Kéni anna-kayukae, Kénat anna-kayukae, Kátmon anna-kayukae, ²⁰ Éti anna-kayukae, Périt anna-kayukae, Répa anna-kayukae, ²¹ Ámóri anna-kayukae, Kéinan anna-kayukae, Kírígati anna-kayukagaraq Yébuti anna-kayukatí maramá kemá aménúne.”

16

Ágaya Ítímaeriye

¹ Anyie-téna, Abaramma aanako Tárái íma iyápó aakama amewani-uráiyé. Miráitana Tárái wení mayai inaru Ítípíke aawiqa Aagamma makaiye. ² Abo wemá Abaram-tabá téna, “Yawe Ítogo iyápómo akáímó anamoriq umatikaiye. Uréya ketí mayai inarukote waténana iyápó ákama tímíno.”

Abaram kanararé téna, Táráitaba tiráiyé. ³ Abo Abaram Kéinan tiyááka (10) auqa umátúwaitana wení aanako Tárái Ítípíke wení mayai inaruma Aagamma awíqma awaikomma amikaiye. ⁴ Abaram Ágate wataitana, Ága amukarari uráiyé.

---

* 15:16: Kayaté-kayate anna-kayukamo paqiyapíke.

Minnámo Ágamo amukarariqo kéena wení ánákomma Taraimma aonama wemá mémápáq-yukaiye. ⁵ Miráitana, Tarai Abaramtaba tiraiye, “Emá mami úqmá abowání inone, kemó mampirámó Ágamo umatikaimma kemá ketí mayai inaruma enayápi makaunana, abo íbêqa wemá aonaimma amukarariqo ikakemma aumamé-uyéna kemmá aonama wemá mémápá yuwaiye. Yawe Ítogo eqkáráq keqkaraq aukapi yainaniye.

⁶ “Ení mayai inaruma enayáápi maiye,” Abaram tiráiyie. “Nóra-áaimmo auyanammo íténanamo kanaaraqo ína-áaimma umákao.” Tarai tai áainuramma taroqumákáítana, Ága ayuwéna kouraiye.

⁷ Yawe Ítgoní énitóré (30) Ágamma kaqmáápa poqnokóní waqókaq aonaraiye. Mi póqnommá, Túwa wí-áákóní aukapaq waiye. ⁸ Énitóreko téna, “Ágao, Taraini mayai inarugo emá nákakena iréya, nákaraq kewono?”

“Kemá ketí kawaa inimma Táráinopake péqmare kégoune,” Ága anónná-uraiye.

⁹ Mirá-titana, Yawe Ítgoní énitóreko wemmá timámí kaiye, “Yauwéqma Táráinopaq uréya abo wení aamá waraao.” ¹⁰ Ókaraqa Yawe Ítgoní énitóreko tiráiyie, “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyí kánata íma wayuka yorautinoe.”

¹¹ Yawe Ítgoní énitóreko keqnámmá Ágataba tiráiyie, “Amukaraq emá íbêqa mannabowa emá inamaí akainone. Emá Ítímaiye-te* áwîqa yamamiyo, mináaitaba Yawe Ítogo ení uqmamá ítáyamena emmá áwáqnaiye. ¹² Wemá Ítímai abáq íyáká umá maniye, wemá máteq kayuka aaiqa umáyikainata abo máqte kayuka wemmá

---

* 16:11: Ítímaiye awikoní áimma, minná “Ítogo itatimiye”.

aaiqa uyákainoe, wemá nékaq ataaramá wení arainibike maniye.

¹³ “Yawe Îtogoma Aaga Er Roi awiqa amikaiye, minná miráténa, emá Îtogo kemmá timóné, abo yabitikane,” Aaga tiráiyé. “Kemá íbêqa puqkónáq-únapike páá-maune, kemó timónai Îtogomma aónatuwaune.” ¹⁴ Min áitábá, mi póqnókómmá Bíyá Ráqá Rói áwîqa keyae, Kátétikaraq Báréti marukoni aukapi íbêqa páá maiye.

¹⁵ Miráitana, Aaga inámái Abaramma ákáyamikaiye, abo Abaramma Ítímáiriye áwîqa miníyápógómmá yaamámikaiye. ¹⁶ Abaram éítiqa tenigaraq móra tiyapakaraq móra (86) auqa keitana Aaga Ítímáirimma ákáyamikaiye.

17

Aummó Karain Aamma Timá-yarutaiye

¹ Ánibo Abarammo náinia tenigaraq náinia (99) auqa kéitana Yawe Îtogo wekáq páquréna tiráiyé, “Kemá Îtogo Wenóqyae, máte-tataqó taroq-innapímmá kekáq amakakí-uréyá íráqó-maiyatapi máo. ² Kemá eté ketí aama-yarutuweka abo emá nétu iyápó-ánná aménúne.”

³ Minnámo kéitena Abaramma óipake Îtogoka marabí awautaitana abo Îtogo tiráiyé, ⁴ “Kemó-itaqá pórómáti eté kemá umátuwaune. Emá nétuqya maruti yibowá máinone. ⁵ Íma ókaraq Abaramue áwîqa yainowe, íbêqa ení augen áwîqa Abara-ámue. Kemá emmá nétuqya maruti yibowámó áúrákáúná áitaba, ⁶ kemá emmá maamá iyápó-anna néturiq uyákána mayáínóne, ení iyápó-annarawaqa anó maruqa áuráiyata abo kínirawaqa epiké páqinowe. ⁷ Kemá ketí pórómáti yabíyénana matúmatu-íníye, eté ení iyápó-annaraokaraq abo yetí iyápórawate, kemá ekaráq

ení iyápó-annarawatí Îto mánune. ⁸ Máté Kéinan mara-bimmo íbêqo namuq nákáq-umá mánna kemá aménúne. Mi mára egaráq ení iyápó-annatí mara ákáqpaq aukiniye, abo kemá yeráwátí Îto mánune.”

⁹ Abo Abara-ámma ókaraq Îtogo timámíkaiye, “Emá aamó-tima-yarumakaunnamo timámunna waraó, ekaráq ení iyápó-anna mikáqo páquqteta wínómma miráoro.

¹⁰ Maminná ketí yarumata-aíne eté abo ení iyápó-annamo, mamin aimmo-yarumatamma kéréwáqá yabíyéro: Máté inamáí árakáráwáqá íbôwáqá-umáyikao.

¹¹ Emá ení aukoni kebó-áúwárátí káraama awaméká-maraó abo mami áwáméqá kerátatí áúkápimmo timá-yarúmakauyane. ¹² Minnámo epikémmó maté inamáí árakáráwáqó páquqteta-yínómma íbôwáqá-umáyikao

náwamo éftíqa (8) kanamo-kéinna, náyumo ení náupaqo páquráiyammo, yaurakémmó ópaq nakake mayaniq-urénagaraq nayumo ímo epikémmó páquráinae.

¹³ Emá íbôwáqá-umáyikao nayumo ení náupaqo páquráinnakaraq, emó ení yaurakémmó meyaní-uránae. Ketí yarumatan-naiko eté awaméká matúmatu-íníye.

¹⁴ Náwamo íbôwáqó ímo-uráinna waraowaqa timákáiyata ketí wayukabike kóino, wemá ketí yarumatan-aima arátuwaiye.”

¹⁵ Îtogo ókaraq Abara-ámma timámíkaiye, “Íma emá ókaraq enánáqa Táraíye tiyó, íbêqa wenáwíqa Térae maniye. ¹⁶ Kemá atimûqá-uyákánana abo wemá iyápó ákáma amíníye. Kemá atimûqá uyákánana abo minná wemá anó-marukarawatí yinówa mániye, kínirawaqa wení iyápó-annaraopike páqinowe.”

¹⁷ Abara-ámma marabí ótípake awaúténa wíráke-ena abo we-áímmá tiráíye, “Kanaraq móra antareti (100) auqo-uráinna-nako iyápó máyání? Kanaráq Téra náinia

teni (90) auqo-uráimma páá iyápó ákání?” ¹⁸ Abo Abaram Ítogomma ítáraiye, “Táyánámmá-itáúnna emá ketí iyápó Ítímaerima amammá ámínó?”

¹⁹ Mirátitana Ítogo téna, “Ímiye, Téra inamáí akama amíníye, abo emá Áítíkiye-te* yamáminone. Kemá weté ketí yarumakaunna-aimma maamá-páqonune, mami yarumata-aimma ekaráq ení iyápó-annabi matúmatu keráwáté iniye. ²⁰ Abo kemó Ítímaeritabamo itáúnna emmá ítáyamenune. Kemá áráimma íráqóni uyákanune. Kemá táíbaq améqa abo kemá ókaraq táíbaq iyápó anna aménúne. Wení tiyákagaraq kaya (12) íyápóráwáqá mórámora ááiti-anómma auráiyana abo kemá maamá anó maruqa áúrankanune. ²¹ Abo ketí yarumata-aimma kemá Áítíkíte maamá páqonune, Térama mami kánárákémmá méyá áúkácq iyápó ákámá amíníye.” ²² Minnámo Abara-ámtemo aamó timá-kánatatuwena Abara-ámma Ítogo áyukaiye.

²³ Mitáoq-uramma Abara-am Ítímaerimma káwirena, abo mátemmo waamo wení náupaqo páquraiyamma, meyákákémmó meyániq-uráíkaraq, mátemmo waamo wení náupaqo maemma wemá ibôwáqá umáyikaraiye Ítogomo timámíteniq. ²⁴ Abara-ámma náiniqa tenigaraq náiniqa (99) auqa-ke-ena ibôwáqá-uyákárae, ²⁵ mikánárácqá wení ániko Ítímaeri tiyákagaraq kaummo (13) áúqá kéitana. ²⁶ Maaka mimórá kánárácq ibôwáqá-umáyikarae. ²⁷ Yáimma wayuka mátemmo waamá ibôwáqá umáyikarae, Abara-ámni náupaqo páqura-nabiyo ópaqnakake meyániq-uráimma weté ibôwáqá umáyíkárae.

---

* 17:19: Áítíkiye áwíkoní ááimma, minná “wírée”.

18

Kaumo Námiúq Wayukae

¹ Yawe Ítogo anón owak tarawakoní ááikaq Mámari Abara-amka páqurai aine. Abara-am wení térinakoní oqta-ákáq aanónaqa-kamákenamo-íkaq maramáqe-uráiyē. ² Abara-ám múte aónaimma kaumo (3) káyúká áúbáq itó-umakurae, minnámo káyimonena wení térinamma yuwéna uyaténa koyimónarena, abo yeráwáká koma-marabí awáútaiye kayoné-áimma yirátiraiye.

³ Abara-ám móra waikotaba (1) mirátiráiyē, “Ketí Anóko,* kanaráq íráqóáimma-tirátima makáq ketí náoq máíyaq kemá tíwáqnaonó. Íma ení mayai-naqa kótao. ⁴ Nommá kemá maméq-yená abo emá áítauqa tetekéya ma yágóní ááipi agao. ⁵ Kemá ááwáqa maméq-mátimenaraq keráwáqá namá aqkonná-umátuweraq mikákémmá páá keráwátí amhá wínówe. Ketí naoqa yiráneteq kemá timurámu-maráune.” “Katekowé-íraqone,” yeráwáqá anónná-urae, “emó ónae-tinaiq uwo.”

⁶ Abara-ám uyaténa térinaupaq uyápékurena Térámma timámíkaiye, “Kabequmá kaumo (3) tápéqa† páráwaqa yaqmáwaq paretiráwáqá agayaó.”

⁷ Abo wemá Abara-ámma uyaténa nákaqa wení purumakakáráwáqó mápaq-uréna abo móra (1) íbêyamma áínóara purumakamma áuyakaiye, kabeqitana Abara-ám wení mayai-naqa amitana wemá ikamma abo ááwáqa yokaaurae. ⁸ Aqa ááwáqo yokaaeimma, Abara-ám ikaq nánánókáráq, auke nananokara abo purumakammo agama yokaaumátakaraq maména mamin ááwáqá máyímíkaiye. Minááwáqó-kénámmá

* 18:3: Anókowe áwíqa minná Ítogotaba tiráiyē
20kg-miraramma.

† 18:6:

Abara-ám itoumá yagóní áipi yetí waqoqqa maena-yiwe-uráye.

⁹ “Nákaraq enánáqa Téra maiyo?” yeráwáqá wemmá ítárae.

“Térinaupaq maiye,” tiráye.

¹⁰ Mami kaumo (3) namu-wayukabike móra-waigo (1) Abara-ámtaba téna, “Kemá yauwémma mamirá-kánaráq méyá-náúkákq yénúne, abo enánáqa Téra iyápó mayaniye mi-kánaráqá.” Téra yinaepaq térinakoní otaraq maena ítáraiye.

¹¹ Mááka Abara-ámkaraq Téra áqa wayuka-ariqa aukuraye, abo Térama araqná-urapowana imá iyápó ákáwani-uráye. ¹² Mirátitana Téra áúyánámá-kéitena wetábá wírá-uráye. “Máákakorata wayuka-ariq aukurauye íma iyápó ákawaniq-uraubo kemá íbêqa iyápó akánú?”

¹³ Yawe Ítogo[‡] Abara-ámma ítaraiye, “Nóra-itanawá Téra wírá-kenawa téna kemá araimma iyápó akánú, íbêqo kemó araqnámo aukúnnapikemma? ¹⁴ Kemá Yawe Ítogoma íma mórayatako ummáýátikaniye. Kemá yauwéqma enopaq timákáúnna kana méyá áúká yenana abo Térama inamáí iyápó mayaniye.”

¹⁵ Téra ikatíq-éna, “Íma wira-uraune téna,” kaqarí-tiráye.

Abo Yawe Ítogo téna, “Arimma emá wírá-uráne.”

Abara-ám Ítgotaba Tótóm Wayukayaba Yíwáqna-uwo Tiráye

¹⁶ Mi káúmó (3) námú wáyúkámó itóuma kóinekéta yeráwáqá márúte yuqmá Tótóm aónarae, abo Abara-ám apaq yiyuwáínéna maréna yeráwáté uráye. ¹⁷ Minnámo maréta kéwswana, Yawe Ítogo wenáúyánánóbáq tiráye,

[‡] 18:13: Mi kaumo (3) namu-wayukabikema, mora (1) mina Yawe Itogowe

“Kemá kanaráq Abara-ámma yawáq-uyakanu kemó nóratatariqo ónúna. ¹⁸ Ímiye, nóinaitabiyabo Abara-ám anó imamukaraq marukarawatí yubiqá áráimma maniye, abo wetábáétéq máte marukarawakomma ma-márábímmá íráqoni umáyikanune. ¹⁹ Kemá áqa wemmá tiyákátukaun-nabowana wemá wení iyápó-anna timáyiminata ketáá warainówe, yeráwáqá íráqon-aikaraq abo tágamayatari-oró. Miráiyana Yawe Ítogo Abara-ámmo wemó tiyákárainma aminiye.

²⁰ Abo Yawe Ítogo Abara-ámma timámíkaiye, “Kemá Tótómkaraq Kómórati anónibiqá yáqyiqkámma itaune, yetí kúmi-áiko anóni-umá táwítawa-iye. ²¹ Miráipowaqa kemá kukéq aónanune áaraimmo yetí táí áimmo taróqómma.

²² Mikákémmá kaya (2) námúnákárátá Tótóm aukapaq wuráye abo Yawe Ítogo Abara-ámte páá mikáq máqe-uraiye. ²³ Abara-ám Yawe Ítgoní waqókáq yiréna ítáraiye, “Emá áaraimma kateko wayukate táwí wayuka yíkamino? ²⁴ Minnámo móra-tiyapaq tiyáka (50) kateko wayukamo máraiymma, emá páá máte kayuka yíkame abo emá íyaq mami kátékó wáyúkátí áitaba yiwimmá kamayikaino? ²⁵ Ímiye, kúmiq wayukamo yíkaminema emá íma kateko wayukagaraq yikaminone, kúmiq wayukate kateko wayuka íma mimmóráwái úqmá mayainowe. Emá íma mirará-ínóne, kímmora (1) nááwamo mamárábí máte kayukamo yainánimma emá maane. Emá íráqón-áimma taróq-ínóne.”

²⁶ Yawe Ítogo anónná-uráiyé, “Yeráwátábáé-téq íma kemá yíkamonune.”

²⁷ Abara-ámma yauwéqma Yawe Ítogotaba tiráiyé, “Kemá íbêqa Anókote aámá ténáq íma ikátí-une, kemá pátátáune, káitóra-uráúne. ²⁸ Minnámo móra-tiyapaq (5)

imó-maatabawte, kanaraq máte kayukate mami káyúká yíkamino?”

Yawe Ítogo anónná-uráiyé, kemá aónánana kayaté-kayate tiyakagaraq móra-tiyapaq (45) wayukamo maiyaqa, kemá íma yíkamonune. ²⁹ Móragaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Abo kayatá-kayate tiyaka (40) wayukamo maiya emá náraq ínónó?” Yawe Ítogo téna, “Kayaté-kayate tiyaka (40) wayukayabaetéq íma kemá yíkamonune.” ³⁰ Abara-ám téna, “Kanaráqibo, Anóko íma áyataba umátike tiyúwénaq ókaraq emmá ítáno, emá náraq-ínónó minnámo kaumo tíyáká (30) kátékó wáyúkámó maraiyama?” Yawe Ítogo anónna-uráiyé, “Kemó aónánanamo kaumo tíyáká (30) wáyúkámó maiyaqa kemá íma óqa yíkamonune” ³¹ Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kemá íma ikatí-éqa ókaraq aamáitanáq-úne, emá náraq umáyikainono minnámo kaya tíyáká (20) kátékó wáyúkámó mi márúpímmó maiyama?” Yawe Ítogo wemmá anónná-uráiyé, “Mami káyáa tíyáká (20) kátékó wáyúkátí áitabae-téq íma kemá yíkamonune.” ³² Ókaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kanaráré, Anóko íma ááyáqa-timiyó, tiyúwénaq paki mórákaraq ítáno. Náraq emá ínónó, tiyaka (10) wayuka-urammo mi márúpímmó maiya?” Yawe Ítogo anónná-uráiyé, “Páa tíyáka-urammo (10) kateko wayuka mi márúpímmá maiyamma kemá íma yíkamonune.” ³³ Yawe Ítogo Abara-ámte aamo témáyamma kánatena, wemá mi márúqá kéyuwaimma Abara-ám yauwéqma naópaq kóuraiye.

¹ Mi énáikáq kaya (2) énítorékó* Tótóm kóyaráye. Rótima Tótóm marukomma uyáperai ákák maraqmáqe uráiyee. Minnámo kaya (2) énítoré-rátámó kéyimone-nama ítoumá yenákátópaqa uréna wemá marabi ótipake yenákáráq awáutaye. ² Rótí téna, “Timuqá-matikáúne ketí anókoratae. Ketí naaupa yekao. Kenáká títauqa tete-kékaq keté watáiyaq abo abéya máí nókápáq kenákátí amhá wiyoye.”

Kaya (2) énítoré kórátá téta, “Ímiye, kerátá makáq máte kayukamo kaikuyo marukaq wáéyúye.”

³ Mirá-kéteyataba Rótí aqkonna-umá kítitaba yenáká maréta Rótite abo wení naaupaq koyaráye. Rótí yenákátí ááwáqa yoká-umá abo (íma itorái káná íma mai) pareti agamá yímítata naráe. ⁴ Kaya (2) énítoré kórátá yú-waiyeta kéoyana máte wayanammá Tótómkemma, mapukáráq wayúka ariqa Rótiní nammá yáútúraq-umákae. ⁵ Mami káyúká Rótimma áyarae, “Nákaraq kaya (2) námúnákárátá enópaqo yéyamma mááyo? Naaupake yiwíqma máápaq yukénata yenákáté ketáá aaraukáríq onnatáó.”

⁶ Rótí yimónaibaq máápaq yáúbarena abo anaépake oqtá áuyakaiye. ⁷ Rótí téna, “Ímiye, ketí wayukama, íma tai-áimma taroqoro.” ⁸ Aónaro, kemá kaya (2) ínárú íma waté watayamma yíkáraune. Yukaiyaq kemá yimíqma máápaq márúte-tímíkanaq abo keráwáqá nówaitataqo tikáínna yeráwáté oro. Abo ketí namu náká íma moráy-atariq umáyíkaro. Ketí naaupaq yiráyapowaqa yabíq-yikanune.”

⁹ Abo yeráwáqá mirátirae, “Páábaq yááwao oqtarákémhá,” yeráwáqá téta. “Rótima íma maruq áinare. Abo íbêqa wemá ketátí kawáá máínénábiyo!

---

* 19:1: Pimo tiraima kaya namu-nakarataya-bamo tiraima, mina mami kaya ayakara nakae (18:22)

Ketá yenáká kótámamqma emmá táwí-áaimma uyákanunatae.” Mirákéteta innene-umá Rótimma abúbúqma maré-kéwéta oqtá yokiránéta-urae.

¹⁰ Mirámó-kéomma kaya (2) énítóré kórátá oqtaráké Rótimma yabitimá yauwécqma naaupaq kéyuweta oqtá áuyatukaye. ¹¹ Mi káyá (2) énítóré kórátá máte wayuka oqtaráqó mááqe-émámma maabukáráq wayuka ariqa maamá kumayuriq umáyíkáitata yeráwáqá íma oqta aónarae.

¹² Kaya (2) énítóré kórátá Rótitaba téta, “Íyaq emá yaimma anna wayuka maapi Tótóm maqa yíkáranó, mirauma enairó-utama, ení ánimaqa enayámummaqa yaimma ení arainibíkémhá?” Máraiya-moema yiwíqme mamipíké kóro. ¹³ Kerátáa mami-márúqá maamá táwítawa-óyúye. Yawe Ítogo Tótóm kayukati ááyama ibiq-aimmo yaqyíkamma ítáimma anóni itana timátíkaitaka mami-márúqá maamá táwítawa-óyakae.

¹⁴ Miráketeyataba, Róti maréna uréna wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá timáyímíkaiye. Róti téna, “Uyatéraq ma márúqá yúwaro, Yawe Ítogo áqa ma márúqá maamá táwítawa-ínékeiye!” Abo wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá ábê-aimma kétiye-téta yúyánápi tirae.

¹⁵ Iráqma-tágaimma, kaya (2) énítóré kórátá Rótimma yokage-umá timáména, “Uyaté enánákaraq enayámummaqa yiwíqme kówao, ímo-iteqoweqa keráwákáráq Tótóm marukote awaké mayainówe.”

¹⁶ Abo Rótimo mayámaramo kéimma, kaya (2) énítóré kórátá Rótimma ayákaqa yátoqma ánákokaraq, wení kaya (2) áyámumhá yiwíqme yokege-umá Tótómke máápaq yáúbaraiye. Yawe Ítogo yeráwáqá áyáqa yímíkaiye.

¹⁷ Minnámo kaya (2) énítóré kórátá yiwíqma máápaqo kéyiyuwéna, móra (1) enitoreko téna, “Uyatéraq keráwátí

túyaba kóro. Íma wáéqma aónaro, íma móra-aakapáqá mami árúbáqá agaro!”

¹⁸ Abo Rótima anónna umá-téna, “Ímiye ketí anóko, timuqá-marakáúne. ¹⁹ Emá íraqonni umátike abo emá anómma iraqon áimma ketí táaraqo yabítíkanna tiráténé. Abo kemá íma anubaqá uyónúne. Kemá mamin úmágó aapaq yátóráinaq puyónúne. ²⁰ Képi keboqyá maruqa aónao, íma népáq-urane, tiyúwéna péqmare mi kébóqyá márúkáqá wono. Miraonana kekáq puiyataqa íma yíkae.”

²¹ Móra (1) enitoreko Rótitaba téna, “Kateko-úráné, kemá enáaraqa kanaráré-tiyakaune. Emó ténná maruqa íma maamá-táwítawa onune. ²² Ánibo uyaté-péqmare kówao mi marukaq. Kemá íma móra-yatariq urána emá mi márúkáqá kówao.” (Rótimo peqmarenamo urai marukoni áwîqqa Yowa)

²³ Róti Yówa koyaitana áábáúmá utaráiye. ²⁴ Miráitana Yawe Îtogo wíyôpake iragáráq kawabába-oqtamma yúwaitana Tótómkaraq Kómóra kukaiye. ²⁵ Yawe Îtogo máte maruqa agamá táwítawa-uráiyé, Yóten arukaraq wayukamo mi márúpímmó máékaraq, mátetataqo mi márábímmó waimma. ²⁶ Miramo-kéimma Rótiní ánáko anaepaq waéqma aónaimma, wemá maamá úgórá-ótákáq umákuraiye.

²⁷ Máí nókápáqá Abara-am itóurena yauwéqma Yawe Îtogokaq watá-tirái marukaqa-uráiyé. ²⁸ Abara-ám márúte aónaimma Tótómkaraq Kómóraqa, Yóten arubimma abo máte marama aónaraiye, abo irabíkéká-umá anó-kairaya umumma mi márábíkémá utaimma aónaraiye.

²⁹ Abo Îtogomo mi árúmáqá táwítawa kéumatuwena Abara-ámma áuyánámá-ítáyamikaiye, ááka-itana Îtogo Tótómkaraq Kómóra maruqo táwítawa kéena Rótimma áwîqma máápaq ayuwáitana íma aweké mataiye.

Rótigaraq We-nayamummaqa

³⁰ Róti wení kaya (2) ayamukorátáté Yówa maiyaba ikatíqéna yeráóqá anubaq mainena utaiye. Wegáráq wení kaya (2) ayamukote muríánnóbáqá máqe-urae.

³¹ Mórataoqa (1) ananowáá aukotaba téna, “Ketiborátá anónuqma-kaiye, mamarabi aaimmá máte-marabaqa, kerátáté mainomma íma-wá-mae. ³² Kerátá táinomma ketibokárátá amiqma neginági uyákátuwekaq weté watéka iyápo mayáyúye.”

³³ Mi nókámmá yibowámma táinomma yenáká ámí-tuweta, ananowá maréna weté watáiyé. Yibowá Róti wetemo waimma íma iteone-uráiyé.

³⁴ Méyá mi énáíkáqa ananowá aukotaba téna, “Énai nokamma, kemá ketiboté wataune, kéqnamma íbê-nokamma kerátá táinomma amiqma neginági uyáká-tuwaya abo emá ure weté waténaka wekáké iyápo mayao.” ³⁵ Mi nókámmá kéqnamma táinomma yibowámmá ámímma neginági uyákátuweta, áukonaqa maréna abowáte wataiyé. Kéqnamma yibowámá nóraq-oyamma íma itéone-uráiyé.

³⁶ Miráútuweta kaya (2) ánánókórátá yibowákáké yímukarariq-uráiyé. ³⁷ Ananowámá inamáí ákama abo Móap awiqa ámikaye. Móap kayukati yibowá íbêqamaiye. ³⁸ Áúkoma miráuma inamáí ákama Péqámi awiqa yamámíkaiye, Ámónaiti kayukatí yibowá íbêqamaiye.

20

Abara-ámya Ábíméréki

¹ Abo Abara-ám Mámrikemma maréna Négébéq auka-paq koyaréna, Kátétikaraq Túr aukapi máqe-uráiyé. Páqya-kana Abara-ám Kéra kémaena ² abo mikáqá Abara-ámma wení ánáqa Térataba, wemá “Ketímánare,” tiráiyé. Abo Ápímérék Kéra wayukati Kíni-bowana, wení mayai

wayuka timáyíkáitata Téramma koma áwîqmeta yewana Ápíméréki mayákaraiye.

³ Miráowata, móra (1) nókámma Îtogo Ápímérékikaq kainapáqá páquma timámíkaiye, “Emá puyínóne, emó aaramó awirána áitaba. Min ínimmá waataké íníne.”

⁴ Mirá-kétitaba, Ápímérékima Térani waqóká íma wuré-nabowana, mirá tiráiyé. “Îtogo emá kanaraq kekáráq yepímmó ummamó-ímo mai-kayuka yíkámínono? ⁵ Abara-ám kekáráq timátimena, Térataba ketímánare titanawaq, abo Térama timátimena Abara-ántaba ketiyóbíye tiráiyó. Kemá táágama tuyanakake mamitátáqá taroquráunanibo kemá íma tai-áimma taroquráune.”

⁶ Miráitana Îtogoma kainapáqá timámíkaiye. “Árainne, itéq-aoneq-uráune, emá táágama auyanakake mirá-uráne, miráitaq kemá íma emmá ayuwauna ketúrakaqa táí áimma taroq-uráne. Mináítábá, kemá íma emmá ayuwauna wete watáne. ⁷ Ánibo waa ánáqibo yauwéqma tiyákenana awaikókáq wíno. Wemá ketí óyáúqnare, nunamummá wemá tiyákaina páá mainone. Ánibo, emó ímo yauwéqma awaikókáqó timá-kemoema egáráq ení wayukagaraq puyínóe.”

⁸ Óoqa máí nókápáqá Ápímérék wení anó-kayuka yáyama áikuyikarena Îtogo kainapáq máte-naimo timámimma timáyímíkaiye, wení anó-kayuka anómma ikatí-uráe. ⁹ Abo Ápímérék Abara-ámma áyarena tiráiyé, “Emá nóraq ketámmá umátikáráno? Kemá íma móra táí-áima taroq-uyákaraupo. Minnámma emá kekáráq ketí anó-maruqa anó tigaeta mamiráumá timénó. Emá íma taroqówai áimma taroq-umátikane.” ¹⁰ Abo Ápímérékima Abara-ámma ítáraiye, “Nóra náitabawa emá mamiráumá-uránó?”

¹¹ Abara-ámma anónná-uráiyee, “Kemá túyáánápí-téqa mami márúkákq wáyúkáká íma Îtogoní áqa árainmma ínópowata kemmá ketínákake tíkatuweta ketínaqa mayainóe tiráúne. ¹² Móra-aayapaqo-itannama árainuramma mami ínimmá ketímánare. Wemá ketibokákémmíbo, íma ketinókakene. Miráitana ketí náqa wemá áúkaiye. ¹³ Minnámo Îtogomo timátimenamo, enaboní márúqa yuwé kówáo titaqá kemá Térataba téqa, ‘Nánaukapaqo wóyúyamma emá ketábá keti-yóbíye tiyó,’ Emó ení íráqó-náimno mamiráuma tirátine-moema.”

¹⁴ Abo Ápímérékima, tipitípiqaraq, purumakakárq, mayai wayukama, aragárq wagaraq Abara-ámma kámena abo wení ánáqa Téramma yauwéqma ámíkaiye. ¹⁵ Mirá-umátuwena Ápíméréki tiráiyee, “Máte maramo kemó yabiyúnna aónatuwe yuwé emó akááinnaraq nákaqo mánáetinaráq áuyatuwe abo máo.”

¹⁶ Térataba wemá téna, “Kemá téniqa antreti (100) ara tauma* enayóbimma kámune. Kemó táí-áimmo emmó taróq-uyákáunaraqo ayumí ení wayukatí yúrakaqa amúne. Epímmá íma aweke maiye.”

¹⁷ Miráitana, Abara-ám Îtogokaqa nunamummá-titana, Îtogo Ápímérékigaraq wení ánákogaraq, wení mayai-inarurawaqa íráqónni umáyikaitata yauwéqma iyápó yíkarae. ¹⁸ Ápímérékimo Abara-ámni ánáqo mátai-náitaba Ápímérékiní aara-iyápó Yawe Îtogo máte yíyáqa auyatukai.

21

Áitikimma Marákáraiye

---

* 20:16: Miráuma wení umamá 11.5kg ara-tauwe

¹ Yawe Ítogo wemá tiráiteniq-umá Téramma atimuqá-aména abo wemá Abara-ámno pórómátimo-uyákárimma kíqna-uramma taróquráiyé. ² Mi kánaráq-úrámhá Yawe Ítogo Abara-ámno pórómáti-uráimma, wemá anónuqma-áúráitana, Téra ámuúkarariq-uréna inamáí ákama amíkaiyé. ³ Téramo ákáyami iyapo Abara-ám Áítikiyé áwíqá yamámíkaiyé. ⁴ Abo Áítikimo móra-tiyapakaraq kaumo (8) kánámó kéimma, Abara-ám Ítogomo timámíkaiteni-umá Áítikimma ubayammá-uyákáraiyé. ⁵ Abara-ám ántárétiqa (100) auqa itana abo Áítiki wekáké páquraiyé.

⁶ Téra tiraiyé, “Ítogo wirágara amurámu timiye, abo máte-wayukamo iyápómo kemó akáúnnamo minná-ítétama kete yeráwáqá wíra-inówe.” ⁷ Aniyeténa Téra tiráiyé, “Íma-mórawaigo Abara-ámtaba téna kettaba min iyápó ákáyaminiyé tiraim-manibo, kemá íbêqa Abara-ám anónumma áúráipi iyápó ákáyamune.”

Ágakaraq Ítímaerima Timá-yíkáraiyé

⁸ Áítiki anómma-auréna abo ááwáqa naraiyé. Mi kánaráqó Áítikimo naammo némaimma yuwéna ááwáqo kénaimma Abara-ám anó nawaqa agayákáraiyé. ⁹ Téra aónáima weni mayai-íníkóni ánimma Ítímaeri Áítikimma wíra-uyákáraiyé. ¹⁰ Miráitana Terá Kówánai-tena Abara-ámtaba tiráiyé, “Mi máyái ínókáráq weni ánimma wárenata kótáo, íma Ítímaeri ení ótamma ketánikote yainániyé.”

¹¹ Minnámo Téramo ti-náikómma mamá anómma Abara-ámuní auyanakoma táwítawa-uráiyé, nói-náitababiyabo Ítímaerima wenáni-karaqiyé. ¹² Abo Ítogo Abara-ámtaba tiráiyé, “Íma emá umma-áúyánámmá itaó enánikotabakaraq ení mayai ínimmá. Nówai-naimmo

Téramo tína itaó, nówai-náitababiyo Áítíkikake kemó pórómáti-uyákáraunna emá iyápó-anna mayáínóne. ¹³ Kemá Ítímáerimma nétuqya iyápó áménana yeráwáqá abo mamá anó maruqa-páqinowe, minna wema enánipowana.”

¹⁴ Máí-nókápáqá aabêyanapimma Abara-ám yáimma awakaraq nonáná-yaqmá maténa Ágámma amikaiye. Wemá Áganí aqnókáq kauyakéna abo tiyákáitana wení ánikote kóuraye. Ága wení amamá maréna abo amáyukara-umaena kaqmáqmaqa Bétíba waqokaq uráiyé.

¹⁵ Ábo anabíké nommá ánátakitana, Ága ánikomma karanóbáq apaq ayuwéna ¹⁶ abo wemá maré waqónáwátáq kéra-nékaka wení ánikomo-máikake máena, wemá wetábá ááímá kétena, “Kemá íma kaonana puyíkae.” Abo Ága mérami wáqónáwátáqó máqemaikakemma wemá ibiqá átama yakáiyé.

¹⁷ Ítogo Ítímaerimo ibiqó-yaráimma Ítáraiye. Ítgoní énitóreko wíyôpake Ágamma áyarena abo wetábá tiráiyé, “Nóraq-uránó, Ága? Íma ikatíq-uwó, Ítogo enánikoní ibiqá Ítátuwaiye. ¹⁸ Emá uréya enánimma awíqma enayáápi yoraó, kemá wení iyápó-anna mamá anó maruqa áúqyikanune.”

¹⁹ Ítogo Áganí áúramma táagayakaitana abo wemá maiqnómmá áónaraiye. Ágama nonánábí nommá yakéna maré-uréna ánikomma nommá ámíkaiye.

²⁰ Ítogo Ítímáerima yabírákáraitana abo wemá anómma-aukaiye. Wemá kaqmá maqa maena abo aráábánaqa aukaiye. ²¹ Ítímaeri Páráni kaqmáq maqa maitana, wení anówa Ágama Ítípíke aaramá aabá uyamikaiye.

Kayoné Áaimma Timá-kayoné Urayé Mi Bétíbaq

²² Mi-kánábímmá Ábrá-ámkaq aamá tínéna Abimereki iráiyé Píkórite, wení áái-q-wayukatí kawaámá. Ábíméréki téna “Ítogo mátetataqo taroq-innabímmá ete mániye.

²³ Íbêqa Ítogoní áúrakaqa emá ayáámma aikaq márénaqa kemá aónéqa minná emá íma kete, ketí iyápórawakaraq, ketí iyápó-annarawate táwí áaimma taroq-ónúne-tiyo. Emó namuq-náká-umá mámma maruqaqó kemó emmó arátiraunna iraqo-náaimma mirará-umá kemmá tirátio.”

²⁴ Abara-ám téna “Kemá tiyáámma tikaq-maráúne.”

²⁵ Íbêqa Abara-ám Ábímérékimma kúruqa timákáraiye wemó móra noqmaiyo uqmakáimma Ábímérékini mayái-wayúkáráwáqá yabíma abowání-umatawana. ²⁶ Abo Ábíméréki téna, “Náwamo miraimmá íma kemá aónaraune. Emá íma mitaoqa timátimenaq ítárauna íbêquramma-itaúne.”

²⁷ Miráitana Abara-ámma tipítipi-garaq purumakamma maména Ábímérékimma ámikaiye. Mikákémmá máákagorata móra-yiyaqa maakaye.

²⁸ Abara-ám móra-tiyapakaraq kaya (7) ánái tipítipiráwáqá mamá-ókaq tipítipi-rawapike makáiye.

²⁹ Abo Ábíméréki Abara-ámma ítaraíye, “Nówai náaitabawa mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) tipítipiráwáqá emó mamá-ókaq yenamáraqa makáánó?”

³⁰ Wemá anónna-uráiyé, “Mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) tipítipiráwáqá mayainónna áaraimma mi maíqnotábá keqtábá ukáiyé-tínóne.”

³¹ Mi-náaitaba mi-márúqá Bétibare áwîqa-yarae, nówaitababiyo kaya-náká (2) móra-yiyaqa makááyakare.

³² Kaya (2) nákorátámó móra-yiyaqa maraí-áimmó Bétibaqo kánataimma, Ábímérékigaraq Píkori wení áai-wayukatí anómma yauwéqmeta Pírítáni marabaq uráiyé.

³³ Abara-ám támárátiki yaama Bétíba uqmakéna abo

mikáq wemá Yawe Ítogoka monoqá-tiyákáraiye, matuq-matuq Ítogokaq. ³⁴ Abo Abara-ám áayátá kanama Pírítaini marabimma máqe-uráiyee.

22

Ítogo Abara-ámma Maqma Aónaraiye

¹ Yaímma kana yátámakitana, Ítogo Abara-ámma maqma aónaraiye. Ítogo “Abara-ámma” timámítana, Abara-ám téna, “Maa-maúne” tiráiyee.

² Ítogo téna, “Enánimma kímora arupikémmó akaín íyápo awîqme Móréya aukapaq winaq, móra (1) anuma arátana enánimma ikámma agaamá ôba umátikao.”

³ Maí nókáápáqá Abara-ám itó-uréna, ôbamo í-íráámá yaímma atáqma kebóqya otikoní ámúraq kémarena, wení kaya (2) máyái nákaráq ánikomma wemá yiwíkaiye. Yeráwáqá maréta Ítogo timáyími marukaq urae. ⁴ Kaya (2) wáágá yátámakitana, Abara-ám wonaeti márúqá aónama nékaq yukaiye. ⁵ “Kaya (2) mayái nákaráq maakáq páaqya otikaraq maero,” Abara-ám timáyíkaraiye. “Kerátá Ítogokaq mérapaq wuréka monoqá mó-tiyákátuweka yauwéqma keráwátópaq yéyúye.”

⁶ Abara-ám agaamá ôba umákai irama mamá Ái-tikimma kábakena, wemá iraa-áakaraq púmá mataiyee. Abo maákama móraitéta uráye. ⁷ Áitiki téna, “Ketibo?” titana.

“Owe ketáaniko?” Abara-ám anónná uráiyee.

Áitiki téna, “Iraa-áakaraq iramáq maíbo, ánibo nákararaq áráa tipitipi agaamá ôbamo umákaima maiyo?”

⁸ Abara-ám anónna uráiyee, “Ketáaniko, Ítogoma we-namáríq móra (1) áráa tipitipi ôbamo agaamá amímá timini-karatae.” Abo maakama móraitéta maréta kóuraye.

⁹ Abo yenákámá Ítogomo timáyikai marukaq uréta Abara-ám yáaré taróqumá iraamaá áakumá ámúra makaiye. Wemá Áitikimma áanna ai-yayaka ataumá yaareraq iraa-ámúraq makaiye. ¹⁰ Abo wemá ayáámma áarumma púmá maténa ánikomma ikamínéna uráiyé. ¹¹ Abo wíyôpake Yawe Ítogoní énítóreko áayama téna, “Ábára-ám! Ábára-ám!”

Abara-am anónna uráiyé, “Ké-maúne” tiráiyé.

¹² “Íma min-íyápómá awekema amiyo, ánekuqma mórayatari-owo (1),” tiráiyé. “Íbêqa kemá aónáúnama emá Ítogoní áaqa ikatiqé mináítábá emá íma enánimma kímora iyapo yáátorane.”

¹³ Abara-ám waéqma aónama yúwáimma awai-típítípi karanóbaq ituwena wení kómuraq maitana aónaraiye. Wemá uréna koma tipítípi maména ánikoní márúqa mamá agaamá óba ámíkaiye. ¹⁴ Abo Abara-ám mi márúqá “Yawe Ítogo timíní marure” tiráiyé. Íbe kanama “Yawe Ítogota timíní anuwe” tiráiyé.

¹⁵ Abo Yawe Ítogoní énítóreko wíyôpake Abara-ámma yauweréna kayataoriq-umá (2) áayaraiye. ¹⁶ “Kemá áaraimma akoqná aimma timamune, “Yawe Ítogo mirá téna tiye. “Emó kímora iyapo ímo yátóránna áitaba, ¹⁷ Kemá áarai-nuramma anó amuramuqa eqkáráq ení iyápó-anna mamá taíbariq íníye abayáákáq wiyóká éta nonáwábaqa kekébára ínóe. Ení iyápó-anna namurotí márúqa yíkamma yabiyínóe. ¹⁸ Emó ketáámo waaránna áitaba, ení iyápó annarake máte marabaqa maa márábímmá (amurámuq marainoe).”

¹⁹ Ániye téna, Abara-ám wení mayai wayukate yauwéqma móraiteta maréta Bétíbaq kourae. Abara-ám Bétíbaq máqe uráiyé.

Naqaní Áimare, Náqa Ábára-ámni Ábákowe

²⁰ Yaímma kana yáwitana Abara-ámma timámíkaiye, “Mirkáma wekáráq iyápó anowae, enábáqa Náqakake wemá inamaíráwáqá yíkátukaiye. ²¹ Útíma-ma áqnáekowe, Bútíma-ma ábákowe, Kémúeri (Áramuni abowae). ²² Kététi, Áyo, Bírítati, Yítírábu-garaq Bétúeriye.” ²³ Bétúeri Árébékani abowá aúraitana, Mirkáma mi eítíqa (8) inamaíráwáqá Abara-ámuni abako Náqakake yíkáraiyé. ²⁴ Wení anaékaq (2) anaqa Reúmae, wegára inamaí yíkáraiyé. Yetí yíwíqa. Tápaé, Gáqámue, Táqátigaraq mákae.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 Jul 2019 from source files dated 19 Jul
2019

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84